

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF EN H. R. REDER.

RUBRIEK REDACTEUREN: UIT EN VOOR DE PRAKTIJK: A. H. GRONDEL, ABR. MEY EN JAMES POLAK; LITERATUUR: Dr. A. STERNHEIM;
STATISTIEK: T. KEUZENKAMP; — UIT HET BUITENLAND: J. S. VAN AKKEREN; — EFFICIËNTIE: I. ROET Jzn.

MEDEWERKERS: TH. ANDRIES, H. J. VAN ARKEL, PROF. Mr. Dr. H. W. C. BORDEWIJK, J. BOSMAN Az., J. P. CROIN, P. J. DAM,
E. VANDIEN, W. H. ELLES, G. W. PRESE, Dr. W. J. HARTMANN, LEONARD JACOBS, R. KUIJPER, J. J. M. H. NIJST, J. PAARDE-
KOOPEL, PROF. Dr. N. J. POLAK, F. RINSMA, G. H. SECKEL, J. F. STARKE, H. A. VERHEY, PROF. J. G. CH. VOLMER, P. VAN VOORST.

SECRETARIS DER REDACTIE - C. VERWEY | UITGEVER: J. MUUSSES - PURMEREND
TESSELSCHADESTR. 15 - AMSTERDAM, TEL. 26600 | TELEFOON 77 - GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDAGEN WORDT NIET TERUGGE-
GEVEN. - NADRIJK IS GEORLOOFD. ZOO DE BRON WORDT GE-
NOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN
VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS. —

VERSCHIJNT MAANDELIJKS. BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS.
ABONNEMENT PER JAAR F 10 —. FRANCO PER POST F 10.24. BUITEN-
LAND F 10,60. - MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHEELEN
JAARGANG —

INHOUD

Van de Redactietafel	Blz.	21
Eenige beschouwingen over fiscale balansleer	„	21
door A. Nierhoff		
Vijftiende Accountantsdag	„	23
Rede van Prof. Mr. E. M. Meyers over Aansprake- kelijkheid en décharge van Directeuren van Naamlooze Vennootschappen		
Marxistische en „Burgerlijke” Waardeverklaring	„	30
door Prof. Mr. Dr. H. W. C. Bordewijk		
Kostensplitsing	„	35
door Dr. A. Sternheim		
Efficiëntie	„	36
Red. I. Roet Jzn.		
Efficiëntie op een briefkaart: Afstand-administratie — Het gebruik van symbolen — Managementadministra- tion — Electrificatie — Telephone — Eenvoudig ver- voer van materiaal — Krachten bij eb en vloed		
Uit de vakliteratuur: Vermindering van het aantal pa- pierformaten — Centraal Correspondentie-Bureau — Der Gedanke der Wertarbeit in der Deutschen Guter- zeugung		
De boekhouder-machinist: Mechanisatie-mogelijkhe- den bij den Postcheque- en Girodienst		
Uit en Voor de Praktijk	„	39
Red. A. H. Grondel, Abr. Mey, James Polak		
Opgave K I (Onderzoek naar de juistheid van het bedrag van een in rechte toegewezen eisch tot scha- loosstelling)		

* *
*

In de eerstvolgende nummers zal o.a. verschijnen:

- Het vervolg van het verslag van den 15den accountantsdag.
Het slot van het artikel van Prof. Bordewijk: *Marxistische en „Burger-
lijke” waardeverklaring.*
Iets over Surséance van betaling, door A. W. Hermse.
Bezuinigingspolitiek en efficiëntie bij den Gouvernementsdienst in Ned.
Indië, door A. E. C. Saarloos.
De taak van den accountant ten opzichte van de opname van den
goederenvoorraad, door James Polak.
id. id. door B.
id. id. door L. van Kampen.
De verantwoordelijkheid van den accountant, door R. A. Dijker.

VAN DE REDACTIETAFEL

Druk en omvang van het blad. Het eerste nummer van dit blad werd door den uitgever met interlinie gezet. Wij hadden echter gerekend op 32 kolommen van meer aaneengesloten zetting. Daarom gaf de uitgever 8 kolommen extra, zoodat het Januari-nummer met 40 kolommen verscheen. Daar wij er prijs op stellen, om het verslag van den 15en Accountantsdag en het artikel van Prof. Bordewijk niet over teveel nummers te verbrokkelen, stemde de uitgever er in toe, om ook de Februari en Maart-nummers — hoewel deze aaneengesloten worden gezet — met 40 kolommen uit te geven. Ter vermindering van misvatting bij de abonné's verzoekt hij ons, om hen op het exceptioneele van deze uitbreiding te wijzen.

EENIGE BESCHOUWINGEN OVER FISCALE BALANSLEER

De Wet op de Inkomstenbelasting 1914 noemt o.m. als belastingobject de *opbrengst van onderneming*. In de art. 7, 9d, 10 en 11 zijn de grondslagen voor de bepaling van het inkomen uit onderneming te vinden. De wetgever achtte eene omschrijving van het inkomensbegrip noodzakelijk, daar, zooals de Memorie van Toelichting vermeldt, dat begrip noch wetenschappelijk, noch naar het spraakgebruik vaststaat. De fiscale opvatting betreffende inkomen uit bedrijf wijkt meermalen af van het standpunt, dat de koopman ten opzichte van dat begrip inneemt.

Volgens de wet op de Inkomstenbelasting is de onderneming bron van inkomen. Wat uit de bron vloeit is inkomen. Als eerste kenmerk van het inkomen noemt de M. v. T. periodiciteit, d.i. alleen die voordeelen komen in aanmerking, die herhaling voorkomen. Het is niet noodig, dat die voordeelen min of meer regelmatig terugkeeren. Naar het oordeel van den

Hoogen Raad mag omtrent de mogelijkheid van hunnen terugkeer geenerlei eisch worden gesteld.

Bovenstaande wetsuitlegging wordt streng gevolgd en heeft tot de volgende consequentie geleid: Alle winsten en verliezen, die betrekking hebben op de bron zelve, vallen buiten het inkomen uit bedrijf. Zoo behoort het vaste kapitaal van de onderneming tot de bron van inkomen en vallen alle winsten en verliezen bij verkoop van de bestanddeelen van het vaste kapitaal buiten de bepaling van het inkomen. De winsten en verliezen, die betrekking hebben op het vaste kapitaal zijn dus in den zin der Wet op de Inkomstenbelasting vermogensvermeerderingen en verminderingen.

Bij de hierna volgende besprekingen van eenige bestanddeelen van het kapitaal in het bedrijf zal van het door den Hoogen Raad ingenomen standpunt blijken.

De waarde der vaste goederen wordt bepaald door aanschaffingswaarde en afschrijving, welke laatste volgens goed koopmansgebruik moet geschieden. Eene bepaalde afschrijvingsmethode is niet aangegeven, zoodat iedere methode, mits niet in strijd met genoemd gebruik, mag worden toegepast. Meermalen wordt in de praktijk de afschrijving op vaste goederen afhankelijk gesteld van de bedrijfsresultaten, waardoor reconstructie van de balans noodzakelijk wordt. Volgens de leer van den Hoogen Raad kan afschrijving op zaken, die bestemd zijn later ten dienste van het bedrijf te worden gebezigd, worden toegestaan. Afschrijving op een in aanbouw zijnde fabriek is b.v. dientengevolge mogelijk.

De afschrijvingen mogen door de conjunctuur niet beïnvloed worden. Wanneer tegen abnormaal hooge prijzen wordt gekocht, kan eene afschrijving ineens voor het verschil tusschen abnormale en normaal geachte waarde niet worden toegestaan, daar volgens de wet alleen afgeschreven kan worden wegens waardevermindering door of tengevolge van het gebruik. Verder blijft de waardeverandering der vaste goederen, die in den loop der jaren plaats heeft, buiten beschouwing. Zoo mag waardevermindering b.v. geen aanleiding geven tot het achterwege laten van afschrijving. Men kan dus afschrijven tot de residuwaarde is bereikt.

De winst of het verlies bij verkoop van gebouwen, machines en werktuigen, die tot het bedrijf behooren, komt voor de bepaling van de opbrengst van dat bedrijf niet in aanmerking, daar het hier bedrijfsgoederen betreft, die deel uitmaken van het vaste kapitaal en die niet de bestemming hebben om in het bedrijf te worden verkocht.

Eene belangrijke groep van de tot het vaste kapitaal behoorende bedrijfsmiddelen vormen in vele bedrijven de deelnemingen in andere ondernemingen. Het sluiten van belangengemeenschappen gaat veelal gepaard met het nemen van een aanzienlijk bedrag aandeelen in de andere onderneming. — De concentratie in het bedrijfsleven brengt vaak mede, dat bij overname van een bedrijf alle aandeelen worden gekocht. De waardeverandering in het aandeelenbezit brengt wijziging in de grootte van het vermogen en heeft geen invloed op de resultaten van het bedrijf. Alleen de opbrengst der aandeelen behoort in de winstrekening te worden opgenomen.

De goodwill neemt onder de activa der balans eene bijzondere plaats in. In den regel komt alleen de bij overname van een bedrijf betaalde goodwill op de balans voor. De goodwill wordt bepaald door de waarde der onderneming boven het verschil tusschen de aanwezige bezittingen en schulden en dankt zijne waarde aan het feit, dat het bedrijf een overwinst oplevert. Als zoodanig mag hij tot het vaste kapitaal van het bedrijf gerekend worden en wordt door de stijging of daling van de waarde verandering gebracht in de grootte van het vermogen. In een arrest van den Hoogen Raad van November

1918 werd echter een afschrijving op goodwill ten laste van de winstrekening mogelijk geacht. Gezien echter de latere beslissingen van den Hoogen Raad, waarbij de waardeveranderingen van de bestanddeelen van het vaste kapitaal buiten het inkomen uit bedrijf vallen, bestaat de mogelijkheid, dat de opvatting van den Hoogen Raad inzake afschrijving op goodwill zich heeft gewijzigd.

Met betrekking tot de kosten moet onderscheid gemaakt worden tusschen bedrijfskosten, die in de naaste toekomst door de opbrengst gedekt zullen worden en z.g. kapitaalkosten. De eerste komen in mindering van de opbrengst, de laatste zijn kapitaalsverliezen. — De oprichtingskosten behoren tot de kapitaaluitgaven en kunnen als zoodanig niet in aftrek van de opbrengst komen.

Het was vroeger dubieus of aan de hand van art. 10 van de Wet op de Inkomstenbelasting afschrijving op onlichamelijke zaken mogelijk was. Bij wetswijziging werd door toevoeging van een nieuw lid bepaald, dat afschrijving op een recht, dat aan een termijn gebonden is, geoorloofd is. Afschrijvingen op concessies, erfpachtrecht, patenten, e.a. zijn daardoor mogelijk gemaakt.

De veranderingen in de samenstelling van het vlottende kapitaal bepalen het inkomen uit bedrijf. Niet alleen wordt voor de winstbepaling rekening gehouden met de opeenvolgende transacties, maar ook met de waarde der op het einde van het jaar voorradige goederen. Een bepaald stelsel, naar hetwelk voorraden moeten worden gewaardeerd, wordt in de wet niet aangegeven, zoodat ruimte wordt gelaten voor iedere wijze van waardebepaling, die in overeenstemming is met de regels van degelijk en eerlijk koopmansgebruik. Naar de opvatting van den Hoogen Raad kan laatstgenoemd gebruik medebrengen, dat de waarde boven kostprijs wordt vastgesteld.

Bij de waardebepaling speelt dikwijls niet alleen de waarde van het oogenblik eene rol, maar moet ook met andere omstandigheden rekening worden gehouden, zooals de onmogelijkheid om den geheelen voorraad van de hand te kunnen doen, de noodzakelijkheid om in het belang van de voortzetting van het bedrijf voorraad te houden.

Laatstgenoemde omstandigheid mag echter niet leiden tot eene toepassing van de z.g. ijzeren voorraadtheorie in industriele bedrijven. Hoewel met de motieven, die aan deze theorie ten grondslag liggen, bij waardebepaling van voorraden rekening zal moeten worden gehouden welke motieven voornamelijk in tijden van hoog-conjunctuur op den voorgrond treden — brengt dit nog niet mede, dat in industriele bedrijven de constante voorraden steeds tegen de laagste prijzen moeten worden opgenomen.

Aan de goederen moet de waarde worden toegekend, die zij op den balansdatum hebben. In de praktijk wordt hiervan meermalen afgeweken, wanneer de conjunctuur zich in de eerste maanden van het volgende boekjaar heeft gewijzigd, meer speciaal de prijzen zijn gedaald. De latere feiten worden echter door den fiscus buiten beschouwing gelaten. Voor enkele balanswaarden een anderen datum aan te nemen is trouwens niet juist, omdat daardoor de balans geen juist beeld meer geeft van den toestand op den balansdatum.

De voor- en nadelen, die voortspruiten uit aan- en verkoop van effecten, alsmede uit effectenbezit, worden in de winstrekening opgenomen, wanneer de effecten tot het bedrijf behooren. Uit het feit, dat ze in de administratie van het bedrijf voorkomen, mag men natuurlijk nog niet afleiden, dat zij inderdaad tot het bedrijf gerekend moeten worden. Meermalen worden fondsen, die men in privé bezit, in de boeken van de zaak opgenomen. Naar de omstandigheden zal steeds moeten worden geoordeeld of de effecten deel uitmaken van het be-

drijf. Bij speculatie in effecten komen de resultaten alleen in aanmerking, indien de speculatie in de uitoefening van een bedrijf plaats heeft. De speculaties van een particulier blijven derhalve buiten beschouwing, verder de speculaties van degenen, die wel een bedrijf uitoefenen, zooals commissionairs in effecten, hoeklieden en bankiers, zolang niet gezegd kan worden, dat deze speculaties in de uitoefening van een bedrijf hebben plaatsgevonden.

Een fondsbezit, dat voortspruit uit het deelnemen in het kapitaal van een ander bedrijf, hetzij door het koopen van alle aandelen (holding-company), hetzij door het nemen van een belangrijk gedeelte der aandelen, moet tot het vaste kapitaal worden gerekend. Het standpunt, dat door den fiscus ten opzichte van waardeverandering van een dergelijk bezit wordt ingenomen, werd reeds hierboven behandeld.

A. NIERHOFF

VIJFTIENDE ACCOUNTANTS DAG

Rede van Prof. E. H. Meyers over:

Aansprakelijkheid en décharge van Directeuren van Naamlooze Vennootschappen

Mijnheer de Voorzitter, geachte toehoorders,

Het onderwerp, dat heden door het Bestuur aan de orde is gesteld en dat ik de eer zal hebben, hier in te leiden, brengt ons op het gebied van de pathologie van het bedrijfswezen. Wanneer een gebied als het pathologische de algemeene belangstelling gaat trekken, dan is dat in den regel een veeg teeken. De gezonde mensch heeft betrekkelijk weinig belangstelling voor het ziekteleven. Slechts wanneer hij persoonlijk direct of indirect met ziekte iets te maken krijgt, wordt zijn belangstelling in de ziekteverschijnselen opgewekt.

Zoo is het ook met het bedrijfsleven. Dat op dit oogenblik de aansprakelijkheid van directeuren van Naamlooze Vennootschappen zich in een grootere belangstelling verheugt dan vroeger, is iets, dat op zich zelf geen gelukkig verschijnsel is. Dat de jurist altijd belangstelling voor dat onderwerp heeft gehad en zal hebben, dat hij het een interessant onderwerp zal blijven vinden, is iets geheel anders. Ook de medicus behoudt zijn belangstelling voor interessante gevallen in den tijd, dat het ziektecijfer zeer laag is. Wanneer echter de belangstelling voor mijn onderwerp ook bij niet-juristen grooter is, dan men bij een gezond bedrijfsleven zou verwachten, dan is de oorzaak daarvan ten deele te zoeken in het feit, dat het bedrijfsleven in Nederland niet bloeit. Door deze oorzaak heeft de vraag van ziektekundigen aard: — hoe staat het met de aansprakelijkheid van den directeur? — een practische beteekenis gekregen ook buiten het gebied der juristen. Waar de accountants zoo nauw bij dat bedrijfsleven betrokken zijn, heb ik gemeend, dit onderwerp, hoewel het niet direct op het gebied van den accountant ligt — de grenzen tusschen het gebied van den accountant en dat van anderen zijn practisch niet altijd zoo gemakkelijk te trekken —, toch wel in een vergadering van accountants aan de orde te mogen stellen.

Ik zal hier alleen de civielrechtelijke aansprakelijkheid van den directeur behandelen, niet zijn aansprakelijkheid voor den strafrechter. Ik zal dus slechts bespreken de verplichting tot schadevergoeding van den directeur wegens door hem begane fouten of andere tekortkomingen. Ik zeide, dat dit onderwerp staat in het centrum der belangstelling van den jurist. Maar als U de regelingen in onze wetboeken te dien aanzien nagaat, dan zoudt U dat daaraan niet bemerken. Ons Wetboek van Koophandel, zooals dat nu sinds 1838 in werking is, bepaalt zeer weinig omtrent de aansprakelijkheid van den directeur eener Naamlooze Vennootschap. Als voornaamste artikel vindt men dat, hetwelk er op gericht is, zijn aansprakelijkheid uit te sluiten. Wanneer de directeuren zich houden binnen de grenzen, door de Statuten van hunne bevoegdheid gesteld, dan zijn zij bij het handelen met derden, jegens die derden niet aansprakelijk (Art. 45. 1e lid). Anders wordt het, zegt de wet, wanneer zij een of meer van de bepalingen der acte van oprichting overtreden, want dan worden zij jegens derden aansprakelijk voor de schade, welke die derden daardoor hebben geleden (Art. 45. 2e lid). Dit wat hun aansprakelijkheid jegens derden betreft. Daarnaast staat de bepaling, dat directeuren jegens de N.V. verantwoordelijk zijn voor de behoorlijke uitvoering van den aan hen opgedragen last. Dit zijn de hoofdbepalingen omtrent de aansprakelijkheid van directeuren. Er zijn nog eenige andere bepalingen dienaangaande in onze wetboeken: Zoo bestaat er een speciale bepaling voor het geval directeuren, vóór de publicatie van de acte van oprichting heeft plaats gehad, reeds namens de N.V. gaan handelen. In dat geval zijn zij persoonlijk met hun eigen vermogen voor die handelingen aansprakelijk (Art. 39). Voorts is bepaald, dat een directeur eener N.V., indien hij weet, dat 75 % van het kapitaal verloren is en toch voortgaat, namens haar te handelen, met eigen vermogen aansprakelijk wordt (Art. 47. 2e lid). Deze bepaling wordt echter weinig toegepast.

Men ziet wel, dat deze bepalingen niet voldoende zijn, hetgeen trouwens het best blijkt uit de omstandigheid, dat in de laatste 50 jaren geen ontwerp is gemaakt of geen nieuwe wet in eenig land is tot stand gekomen, of men vindt er geheel andere bepalingen in, van een strenger karakter dan waarmede onze wetgever meende te kunnen volstaan. Zoowel in het ontwerp, ingediend in 1871, als in dat der Staatscommissie van 1890, in het regeeringsontwerp van 1910 en in alle buitenlandse wetgevingen vindt men dit onderwerp veel meer in het centrum gesteld van de regeling, dan in onze wetgeving het geval is. Het laatste ontwerp, dat mij bekend is — er zullen nog wel jongere zijn; ontwerpen worden voortdurend gemaakt, maar nieuwe wetboeken dat is iets anders! — is het Italiaansche ontwerp van 1922 en ook dit noemt nog de aansprakelijkheid van den directeur een der meest bediscussieerde punten van het vennootschapsrecht, en waarbij men van een hervorming der wetgeving de grootste verwachtingen voor een heilzame uitwerking koestert.¹⁾ Waar het aldus gesteld is, krijgen wij hier een dubbele vraag te beantwoorden, nl. deze:

1. hoe is de aansprakelijkheid van directeuren volgens het geldende recht?
2. welke wenschelijke wijzigingen zouden in de wet kunnen worden gemaakt?

Het is voornamelijk de eerste vraag, die van het thans geldende recht, die ik hier behandelen zal. Zoo nu en dan echter zal ik er een opmerking omtrent een wenschelijke wetswijziging doorheen vlechten.

- Men kan de aansprakelijkheid van directeuren beschouwen:
1. ten aanzien van de personen, met wie de directeur eener N.V. een contract gesloten heeft.
 2. ten aanzien van derden, die met de N.V. noch als aandeelhouders, noch als contractanten iets te maken hebben, doch te wier aanzien een onrechtmatige daad gepleegd is.
 3. jegens de N.V., hare aandeelhouders en crediteuren.

¹⁾ Progetto preliminare per il nuovo Codice di Commercio, bl. 263.